

Kodály Zoltán zenepedagógiai koncepciója és annak adaptálása Ukrajna nyugati régiójának iskoláiban a XX. század végén

Csoóri Zsófia (Chovriy Sofiya)

Kulcsszavak: Kodály-koncepció, adaptáció, Kárpátalja

Absztrakt

A XX. század zenepedagógiai életének egyik legjelentősebb eseménye a Kodály Zoltán vezetésével létrehozott koncepció világhírűvé válása.

A magyar népzenei anyagra épített, eredetileg magyar gyermekek számára megalkotott koncepciónak vannak olyan általános érvényű tulajdonságai, melyek nemzetközi felhasználásra is alkalmasnak bizonyultak. Ezek olyan közös értéket tartalmaznak, mely minden kultúrában érvényre juthat, mindenhol új lendületet adhat a zeneoktatásnak és ezáltal a tömegek zenei nevelésének.

1958-ban a Nemzetközi Zenei Nevelési Társaság (ISME) koppenhágai konferenciáján hangzott el először Ádám Jenő előadása a magyar iskolai énektanításról. 1964-ben Budapesten tartotta konferenciáját az ISME. Első ízben aratott osztatlan nemzetközi sikert a Kodály-módszer. Tehát 1964 óta nagy lendülettel indult meg a magyar zenepedagógiai koncepció terjedése.

A konferencia után, még ennek az évnek szeptemberében, a Szovjetunió Észti Köztársaságának fővárosában, Tallinnban a középiskolákban Heino Kaljuste bevezette magyarországi tapasztalatai alapján a Kodály-módszert. Az észti adaptáció a világon elsőként született meg. Bár a módszer (összes elemével és filozófiájával) hivatalosan csak Észtországban került használatba, mégis egyes elemeit más tagköztársaságokban is alkalmazták (Lettország, Litvánia, Oroszország, Grúzia, Ukrajna).

A XX. század 70-es éveitől a Kodály-koncepciót Ukrajna nyugati régiójában sikeresen alkalmazzák az ukrán tannyelvű általános iskolákban.

Kutatásunk célja a Kodály-módszer történetének vizsgálata és annak adaptálása Ukrajna nyugati régiójának iskoláiban a megjelölt időszakban, melyben elsődleges szempont a magyar zenepedagógiai elvek megjelenésének és gyakorlásának áttekintése. A kutatás során továbbá felmértük a relatív és az abszolút rendszer közti különbségeket, valamint vizsgáltuk a XX. század zenepedagógiai irányzatait (Émile Jaques-Dalcroze, Carl Orff, Dimitrij Kabalevskij).

A kutatás során dokumentumelemzés és tartomelemzés módszerét alkalmaztuk.

Kutatásunk során az általunk vizsgált források alapján elemeztük a magyar zenenevelési rendszer kialakulásának nemzeti és kultúrtörténeti előfeltételeit, tanulmányoztuk a nyugat-ukrajnai zenei nevelés történeti fejlődését (XX. sz. második felétől napjainkig) a magyar zenepedagógiai koncepció adaptálásával kapcsolatban. A kutatás bizonyította, hogy a Kodály-koncepció ma is változatlanul alkalmas eredeti céljának megvalósítására és adaptációra, azaz az értékes zenének a széles tömegekhez való szervezett eljuttatására. A kutatás során egyértelművé vált, hogy a Kodály zenei nevelési alapelveinek adaptálása reálisan megvalósulhat a Kárpátalja magyar tannyelvű iskoláiban is, a helyi zenei hagyományok figyelembe vételével.

Szakirodalom

Ádám Jenő (1944): *Módszeres énektanítás a relatív szolmizáció alapján*. Turul Kiadó, Budapest.

Balázs István (2005): *Zenei lexikon*. Corvina Kiadó, Budapest.

Balla Tibor, Mikita István (1997): *Kiegészítő jegyzet az ének-zene alsó tagozatos tanításához*. I. kötet. Kölcsy Ferenc Református Tanítóképző Főiskola, Debrecen.

- Böhm László (2004): *Zenei műszótár*. Editio Musica, Budapest.
- Breuer János (1982, szerk.): *Kodály-mérleg*. Tanulmányok. Gondolat, Budapest.
- Brockhaus–Riemann (1983, szerk.): *Zenei lexikon*. (I-III. kötet.) Zeneműkiadó, Budapest.
- Csoóri Zsófia (2003): A magyarországi zeneoktatási rendszer történelmi gyökerei. *Közoktatás*, 2003. 10. 6. sz. 17–20.
- Csoóri Zsófia (2004): Az énekoktatás történetének vázlatos áttekintése. In: Gabóda Béla, Lipcsei Imre (szerk.): *Közös értékeink. Kárpátaljai és magyarországi pedagógusok tanulmányai*. PoliPrint, Ungvár. 43–55.
- De Gerando Antonina (1884): *Zeneelmélet és énekoktatás az új francia tanmód szerint képezdék, elemi és középiskolák számára*. Pallas Nyomda, Budapest.
- Dobszay László (1982): A Kodály-módszer és zenei alapjai. In: Erdeiné Szeles Ida (szerk.): *Kodály szemináriumok. Válogatás a nyári tanfolyamokon elhangzott előadásokból (Kecskemét 1970-1980)*. Tankönyvkiadó, Budapest. 54–67.
- Énekszó*. Hangjegyes ének- és zenepedagógiai folyóirat. 5. 4. sz. (28. Jöde szám), 505–520.
- Felméri Lajos (1881): *Az iskolázás jelene Angolországban*. A vallás- és közoktatásügyi m. k. ministerhez intézett jelentése. (1. kötet.). Egyetemi nyomda, Budapest.
- Goll János (1884, ford.): *Új énektanítási rendszer*. Kókai Nyomda, Budapest.
- Hegy József (1974): *Az ének-zene tanítása*. Tankönyvkiadó, Budapest.
- Kerényi György (1937): Hogyan tanít Jöde éneket? *Énekszó*, 1937. 5. 2. (26.) sz., 478–479.
- Kesztler Lőrinc (2000): *Zenei alapismeretek*. Athenaeum 2000 Kiadó, Budapest.
- Kiss Áron (1881): *A magyar népiskolai tanítás története*. Franklin-Társulat, Budapest.
- Kodály Zoltán (2007): *Visszatekintés I-III.*, Argumentum Kiadó, Budapest.
- Kodály Zoltán, Ádám Jenő (1994): *Énekes könyv a 3. osztály számára*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.
- Kodály Zoltán, Ádám Jenő (1995): *Énekes könyv a 4. osztály számára*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.
- Kodály Zoltán, Ádám Jenő (1996): *Énekes könyv a 2. osztály számára*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.
- Kodály Zoltán, Ádám Jenő (1999): *Énekes könyv az 1. osztály számára*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.
- Nemes Klára (2001): A relatív szolmizáció mint a zenei gondolkodás eszköze. In: Ittész Mihály (szerk.): *A Kodály Intézet IV., jubileumi évkönyve*. Kodály Intézet, Kecskemét. 62–72.
- Pappné Vencsellői Klára (2007): *Ének-zene tantárgypedagógia az alsó tagozatban éneket tanító pedagógusok számára*. Pedellus Tankönyvkiadó, Debrecen.
- Perényi László (1957): *Az énektanítás pedagógiája*. Tankönyvkiadó, Budapest.
- Oroszné Tornyai Lilla (1998): *Énektanítói alapismeretek. Módszertani jegyzet tanító szakos hallgatók számára*. Kecskeméti Tanítóképző Főiskola, Kecskemét.
- Szabolcsi Bence, Tóth Aladár (1965): *Zenei lexikon*. (I-III. kötet.) Zeneműkiadó, Budapest.
- Szabó Helga (é. n.): *A magyar énektanítás kálváriája*. MTA Soksorozító, Budapest.
- Szabó Helga (1994): *Útmutató Kodály Zoltán – Ádám Jenő általános iskolai tankönyvsorozatához*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.
- Szőnyi Erzsébet: *A zenei írás-olvasás módszertana* (I. kötet.) Editio Musica, Budapest.
- Szőnyi Erzsébet (1984): *Kodály Zoltán nevelési eszméi*. Tankönyvkiadó, Budapest.
- Szőnyi Erzsébet (1988): *Zenei nevelési irányzatok a XX. században*. Tankönyvkiadó, Budapest.
- Szőnyi Erzsébet (1999, szerk.): *Kodály Zoltán nevelési eszméi a harmadik évezred küszöbén*. A Nemzetközi Kodály Konferencia (1997. IX. 22–24.): Zenepedagógiai szekciójának anyaga. Kodály Intézet, Kecskemét.
- Sztankó Béla (1934): *Az iskolai énektanítás rendszerei*. Attila nyomda, Budapest.

- Вейс П. Ступеньки в музику: посібник по сольфеджіо / П. Вейс. – М. : Советский композитор, 1980. – 200 с.
- Вендрова Т. Постигая основы музыкального искусства: о новой программе Д. Кабалевського / Т. Вендрова // Начальная школа. – 1980. – № 8. – С. 58 – 62.
- Верещагіна А. Активна музична діяльність як основа формування особистості в школах з поглибленим вивченням музики / А. Верещагіна // Музика в школі : збірка статей. – Вип. 10. – К. : Музична Україна, 1984. – С. 3 – 7.
- Верещагіна А. Методика викладання музики на релятивній основі у І класі : посібник для вчителів музики загальноосвітніх шкіл / А. Верещагіна, З. Жофчак. – К. : Музична Україна, 1977. – 52 с.
- Верещагіна А. Методика викладання музики у І класі: посібник для вчителів музики загальноосвітніх шкіл / А. Верещагіна, З. Жофчак. – К. : Музична Україна, 1987. – 32 с.
- Верещагіна А. Музика, 1 клас : пробний навчальний посібник / А. Верещагіна, З. Жофчак. – К. : Музична Україна, 1987. – 88 с.
- Верещагіна А. Сучасні вимоги до уроку музики в загальноосвітній школі / А. Верещагіна // Музика в школі : збірка статей. – Вип. 5. – К. : Музична Україна, 1979. – С. 11 – 15.
- Жофчак З. З досвіду викладання музики у початкових класах загальноосвітньої школи методом ладової сольмізації / З. Жофчак // Музика в школі : збірка статей. – Вип. 3. – К. : Музична Україна, 1976. – С. 48 – 64.
- Жофчак З. Імпровізація на уроках музики в загальноосвітній школі / З. Жофчак // Музика в школі : збірка статей. – Вип. 10. – К. : Музична Україна, 1984. – С. 30 – 32.
- Жофчак З. На Другому міжнародному Кодаївському семінарі в Кечкеметі / З. Жофчак // Музика в школі : збірка статей. – Вип. 2. – К. : Музична Україна, 1974. – С. 136 – 140.
- Збірник наказів та інструкцій Міністерства освіти Української РСР. – К. : Радянська школа, 1970. – № 7 – 8. – Квітень. – 32 с.
- Збірник наказів та інструкцій Міністерства освіти Української РСР. – К. : Радянська школа, 1973. – № 2. – Січень. – 32 с.
- Збірник наказів та інструкцій Міністерства освіти Української РСР. – К. : Радянська школа, 1977. – № 16. – Серпень. – 32 с.
- Збірник наказів та інструкцій Міністерства освіти Української РСР. – К. : Радянська школа, 1978. – № 12. – Червень. – 32 с.
- Збірник наказів та інструкцій Міністерства освіти Української РСР. – К. : Радянська школа, 1978. – № 22. – Листопад. – 32 с.
- Збірник наказів та інструкцій Міністерства освіти Української РСР. – К. : Радянська школа, 1980. – № 10. – Травень. – 32 с.
- Збірник наказів та інструкцій Міністерства освіти Української РСР. – К. : Радянська школа, 1980. – № 20. – Жовтень. – 32 с.
- Збірник наказів та інструкцій Міністерства освіти Української РСР. – К. : Радянська школа, 1985. – № 10. – Травень. – 32 с.
- Збірник наказів та інструкцій Міністерства освіти Української РСР. – К. : Радянська школа, 1985. – № 13. – Липень. – 32 с.
- Збірник наказів та інструкцій Міністерства освіти Української РСР. – К. : Радянська школа, 1986. – № 4. – Лютий. – 32 с.
- Збірник наказів та інструкцій Міністерства освіти Української РСР. – К. : Радянська школа, 1986. – № 6. – Березень. – 32 с.
- Збірник наказів та інструкцій Міністерства освіти Української РСР. – К. : Радянська школа, 1986. – № 13. – Липень. – 32 с.
- Збірник наказів та інструкцій Міністерства освіти Української РСР. – К. : Радянська школа, 1986. – № 19. – Жовтень. – 32 с.

- Інформаційний збірник Міністерства освіти України. – К. : Педагогічна преса, 2000. – № 19. – Жовтень. – 32 с.
- Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – К. : Педагогічна преса, 2001. – № 11. – Червень. – 32 с.
- Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – К. : Педагогічна преса, 2002. – № 2. – Січень. – 32 с.
- Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – К. : Педагогічна преса, 2004. – № 1 – 2. – Січень. – 64 с.
- Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – К. : Педагогічна преса, 2004. – № 6. – Березень. – 32 с.
- Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – К. : Педагогічна преса, 2004. – № 8. – Квітень. – 32 с.
- Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – К. : Педагогічна преса, 2004. – № 10. – Травень. – 32 с.
- Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – К. : Педагогічна преса, 2004. – № 12. – Червень. – 32 с.
- Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – К. : Педагогічна преса, 2004. – № 19 – 20. – Жовтень. – 64 с.
- Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – К. : Педагогічна преса, 2005. – № 7 – 8. – Березень. – 64 с.
- Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – К. : Педагогічна преса, 2005. – № 15. – Травень. – 32 с.
- Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – К. : Педагогічна преса, 2005. – № 31 – 32. – Листопад. – 64 с.
- Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – К. : Педагогічна преса, 2005. – № 33. – Листопад. – 32 с.
- Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – К. : Педагогічна преса, 2006. – № 1. – Січень. – 32 с.
- Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – К. : Педагогічна преса, 2007. – № 19 – 20 – 21. – Липень. – 96 с.
- Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – К. : Педагогічна преса, 2009. – № 28 – 29. – Жовтень. – 64 с.
- Кабалевский Д. Воспитание ума и сердца: книга для учителя / Д. Кабалевский. – М. : Просвещение, 1981. – 192 с.
- Кабалевський Д. Музика в школі / Д.Кабалевський // Музика в школі : збірка статей. – Вип. 2. – К. : Музична Україна, 1974. – С. 8-16.
- Кабалевский Д. Основные принципы и методы экспериментальной программы по музыке для общеобразовательной школы / Д. Кабалевский // Музыкальное воспитание в СССР / сост. и общ. ред. Л. Баренбойма. – Вып. 1. – М. : Советский композитор, 1978. – С. 58 – 93.
- Кабалевський Д. Прекрасне пробуджує добре / Д. Кабалевський. – К. : Музична Україна, 1978. – 288 с.
- Кабалевський Д. Про трьох китів та про інші цікаві речі : книга про музику для середнього і старшого шкільного віку / Д. Кабалевський. – К. : Музична Україна, 1973. – 186 с.
- Кабалевський Д. Як розповідати дітям про музику? / Д. Кабалевський. – К. : Музична Україна, 1982. – 320 с.
- Ковалів В. Методика музичного виховання на релятивній основі / В. Ковалів. – К. : Музична Україна, 1973. – 149 с.

Кодай З. Избранные статьи [перев. с венгерского] / З. Кодай / предисл. И. Мартынова, коммент. П. Вейса. – М. : Советский композитор, 1982. – 288 с.

Мартынов И. Золтан Кодай: [монография] / И. Мартынов. – М. : Советский композитор, 1983. – 250 с. с ил.

Масол Л. Вивчення музики: Навчально-методичний посібник для вчителів у 2-х частинах / Л. Масол, Ю. Очаковська та ін. – Харків : Скорпіон, 2003 . – 270 с.

Масол Л. Концепція загальної мистецької освіти / Л. Масол // Мистецтво та освіта. – 2004. – № 1. – С. 2 – 5.

Матеріали першої сесії Верховної Ради СРСР одинадцятого скликання, 11-12 квітня 1984 р. – К. : Політвидав України, 1984. – 57 с.

Музыкальное воспитание в Венгрии / [ред.-сост. Баренбойм Л. А.]. – М. : Советский композитор, 1983. – 400 с.

Музыкальное воспитание в современном мире: материалы IX конференции Международного общества по музыкальному воспитанию (USME) / ред. колл.: Д. Кабалевский и др. – М. : Советский композитор, 1973. – 416 с.

Навчальні плани і програми на 1970/71 н.р. // Радянська школа. – 1970. – №7. – С. 40 – 48.

Ростовський О. Теорія і методика музичної освіти: Навч.-метод. посібник. / О. Ростовський. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2011. – 640 с.

Тайнель Е. Музичне виховання за методом відносної сольмізації. Перша частина. Навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів. / Е. Тайнель. – Дрогобич : Коло, 2001. – 212 с.

Тайнель Е. Теорія та практика загального музичного виховання за методом відносної сольмізації (Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів). / Е. Тайнель. – Дрогобич : Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2007. – 392 с., 8 арк.: іл.